

แนวปฏิบัติ

การส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

จัดทำโดย

นางฉนิชา ปัญญาชัยรักษา

บุคลากรชำนาญการพิเศษ

งานบริหารงานทั่วไป กองงานวิทยาเขต

สารบัญ

ประวัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์	หน้าที่ 1
บุคคลที่พึงได้รับพิจารณาเสนอขอพระราชทานจะต้องมีคุณสมบัติ...	หน้าที่ 1
หลักเกณฑ์การส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์	หน้าที่ 2
ขั้นตอนการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผู้นำส่งคืนควรดำเนินการ...	หน้าที่ 3
กรณีที่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามกฎหมาย	หน้าที่ 3
วิธีการปฏิบัติในการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์	หน้าที่ 3
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่กฎหมายบัญญัติให้ไม่ต้องส่งคืน	หน้าที่ 4
เมื่อถึงแก่กรรม	
การปฏิบัติในกรณีไม่ได้รับการจ่ายเครื่องราชอิสริยาภรณ์	หน้าที่ 4
กรณีไม่สามารถส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามที่กฎหมายกำหนด	หน้าที่ 4
แนวทางปฏิบัติการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชำรุด	หน้าที่ 4
ภาคผนวก	หน้าที่ 5
ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดราคาชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2569	

ประวัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นเหรียญ และตรา อันเป็นเครื่องประดับยศ เกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงเรียกว่า “เครื่องราชอิสริยยศ” เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช ทรงสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้นอีกหลายตระกูล และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เปลี่ยน จากคำว่า “เครื่องราชอิสริยยศ” มาเป็นคำว่า “เครื่องราชอิสริยาภรณ์” สำหรับพระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และผู้กระทำความดีให้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ราชการและสาธารณชน โดยพิจารณาเสนอขอพระราชทานของรัฐบาล เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบและเครื่องหมายเชิดชูเกียรติยศอย่างสูง แก่ผู้ได้รับพระราชทานทั้งที่เป็นบุรุษและสตรี

บุคคลที่พึงได้รับพิจารณาเสนอขอพระราชทานจะต้องมีคุณสมบัติ

1. เป็นผู้มีสัญชาติไทย เป็นผู้ประพฤติดีและปฏิบัติราชการ หรือปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนด้วยความอุตสาหะ ซื่อสัตย์ และเอาใจใส่ต่อหน้าที่อย่างดียิ่ง ไม่ใช่เพียงพิจารณาแต่เพียงตำแหน่ง ระดับ ชั้น ชั้นยศ หรือครบกำหนดระยะเวลาที่จะขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้เท่านั้น
2. เป็นผู้ไม่เคยมีพระบรมราชานุญาตให้เรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ก่อนการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการเสนอขอพระราชทานในปีใด ให้แจ้งพฤติกรรมการดังกล่าวให้คณะกรรมการทราบด้วย และอาจมีมติให้รอการพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับผู้นั้นไว้ก่อนก็ได้
3. การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประจำปี ให้ขอก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาไม่น้อยกว่า 90 วัน

การส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

หลักเกณฑ์การส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พ.ศ. 2484 ได้บัญญัติให้ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญราชการ ต้องส่งคืนชั้นรองเมื่อได้รับพระราชทานเลื่อนชั้นตราสูงขึ้น หรือผู้รับมรดกของผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่วายชนม์ซึ่งมีหน้าที่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือในกรณีที่ทรงเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืน หากไม่สามารถนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์ส่งคืนได้ จะต้องชดใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเหรียญราชนั้น ทั้งนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2566 อนุมัติหลักการกำหนดให้มีการปรับราคาใหม่ทุก 3 ปี ปัจจุบันราคาชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นไปตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดราคาชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2569 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป

การส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น นอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย และโบราณราชประเพณีแล้ว ยังนับเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดภาระในด้านงบประมาณสำหรับจัดสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้นใหม่อีกด้วย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานชั้นสูงขึ้นในตระกูลใด ต้องคืนชั้นรองของตระกูลนั้น ดังเช่น

ตระกูล เครื่องราชอิสริยาภรณ์	ได้รับพระราชทานฯ ชั้นที่สูงขึ้น	การส่งคืนเฉพาะตระกูล
ช้างเผือก	ช้างเผือกชั้นสูงขึ้น	ช้างเผือกเดิมทั้งหมด
มงกุฎไทย	มงกุฎไทยชั้นสูงขึ้น	มงกุฎไทยเดิมทั้งหมด
ดิเรกคุณาภรณ์	ดิเรกคุณาภรณ์ชั้นสูงขึ้น	ดิเรกคุณาภรณ์เดิมทั้งหมด

ขั้นตอนการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผู้นำส่งคืนควรดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบประวัติการได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การได้รับการจ่าย และการนำส่งคืน ได้ที่หน่วยงานต้นสังกัด และกลุ่มฐานันดร กองอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สลค. โทร. 0 2280 9000 ต่อ 1872 – 1874

2. ทำบันทึกส่งคืน หรือเงินชดใช้ราคาแทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ส่งคืน ต้องเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน หรือได้รับการจ่ายจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้นำจ่ายผ่านมหาวิทยาลัยศิลปากรเท่านั้น สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ซื้อ หรือจัดหาจากที่อื่นใดเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปลอม และไม่สามารถส่งคืนทดแทนได้

กรณีที่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามกฎหมาย

1. เมื่อได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงขึ้น
2. เมื่อถึงแก่กรรม (เว้นแต่เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่กฎหมายบัญญัติให้ไม่ต้องส่งคืน)
3. เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จะต้องส่งคืนทั้งหมด

วิธีการปฏิบัติในการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

1. ส่งคืนโดยผ่านต้นสังกัดของหน่วยงาน ทำบันทึกส่งคืน ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับคำนำหน้าชื่อ ชื่อตัว และชื่อสกุลของผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ส่งคืน หรือกรณีที่ชดใช้ราคาแทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้ระบุชั้นตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และจำนวนเงินชดใช้ด้วย หรือเงินชดใช้แทนราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่อาจส่งคืน กลุ่มงานฐานันดร กองอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ภายในทำเนียบรัฐบาล (สลค.) ในวันและเวลาราชการ โทร. 0 2280 9000 ต่อ 1872 – 1874

2. ส่งคืนด้วยตนเอง ได้ที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (ทำเนียบรัฐบาล) ในวันและเวลาราชการ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่กฎหมายบัญญัติให้ไม่ต้องส่งคืนเมื่อถึงแก่กรรม

1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลดิเรกคุณาภรณ์ (เฉพาะชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน)
2. เหรียญราชอิสริยาภรณ์ เช่น เหรียญกล้าหาญ เหรียญชัยสมรภูมิ เหรียญพิทักษ์เสรีชน เหรียญจักรมาลา เหรียญจักรพรรดิมาลา เหรียญดุษฎีมาลา เหรียญราชการชายแดน

การปฏิบัติในกรณีไม่ได้รับการจ่ายเครื่องราชอิสริยาภรณ์

1. ตรวจสอบประวัติการได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของตนเอง การได้รับการจ่ายชั้นใดบ้าง และชั้นใดที่ไม่ได้รับการจ่ายเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากต้นสังกัด และกลุ่มงานฐานันดรกองอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สลค.
2. สามารถตรวจสอบประวัติการได้รับและส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ของตนเองผ่านทางเว็บไซต์ของ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ <http://www.thanundon.soc.go.th>

กรณีไม่สามารถส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามที่กฎหมายกำหนด

หากไม่สามารถส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ จะต้องชดใช้ราคาของเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดราคาชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2569

แนวทางปฏิบัติการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชำรุด ดังนี้

1. กรณีชำรุดเล็กน้อย เช่น สีลงยาแตก สลักยึดหลุดแต่ส่วนประกอบประกอบทุกชิ้นส่วนอยู่ครบ สามารถส่งคืนได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อม
2. กรณีชำรุดในสาระสำคัญ เช่น ถูกไฟไหม้จนเสียรูปลักษณะ จะไม่สามารถส่งคืนได้
3. กรณีส่วนประกอบบางส่วนสูญหาย ให้ติดต่อ กองทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานอธิการบดี (ตลิ่งชัน) มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อดำเนินการส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซ่อมเพิ่มเติมส่วนประกอบให้มีสภาพสมบูรณ์ก่อนส่งคืน ทั้งนี้ ผู้ที่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการซ่อม

อ้างอิงข้อมูลจาก : smsk-city.go.th, กองทรัพยากรมนุษย์

ภาคผนวก